

NAKU

NASJONALT KOMPETANSE- OG
UTVIKLINGSSENTER

Utvikling

OKTOBER 2013 NUMMER 3 ÅRGANG 7 WWW.NAKU.NO

TEMA:
Meld. St. 45

Kronikk: forbundsleder i Fellesorganisasjonen (FO) Mimmi Kvisvik

Et skritt nærmere frihet og likeverd for mennesker med utviklingshemming?

Bestill gratis abonnement på naku@hist.no

NASJONALT KOMPETANSEMILJØ
OM UTVIKLINGSHEMNING

Utvikling kommer ut med fire utgaver i året og
abonnement er gratis ved henvendelse til NAKU.
Redaksjonen forbeholder seg retten til å korte
ned bidrag.

ANS. REDAKTØR

Karl Elling Ellingsen

REDAKTØR

Karl Elling Ellingsen

Laila Hoff Johansen

REDAKSJON

Karl Elling Ellingsen

Kim Berge

Laila Hoff Johansen

Kari Wuttudal

Synnøve Aasan

PÅ FORSIDEN

Lea Thoresen

BIDRAGSYTERE

Kari Klepp og Ingeborg Refsnes

LAYOUT OG PRODUKSJON

Klipp og Lim AS, Trondheim

FORSIDEFOTO

Ingeborg Refsnes

KONTAKT

Redaksjonen tar i mot tips på

TEL 73 55 93 86

E-POST naku@hist.no

www.naku.no

s. 3 **PÅ JOBB**

s. 4 **NYTT OG NYTTIG**

s. 5 **REPORTASJE:**
Løfte for livet

s. 6 **LÆR MER**

s. 11 **REPORTASJE:**
Meld. St. 45

KRONIKK:
s. 14 *Mimmi Kvisvik*
leder for fellesorganisasjonen
(FO)

Leder

KARL ELLING
ELLINGSEN
LEDER, NAKU

Frihet og likeverd

Frihet og likeverd er ikke bare honnørord, de er ord som representerer verdier og holdninger som mange nasjoner bygger på. Det er ord som bringer oss midt i kjernen av menneskerettighetsloven. De har gitt opphav til konvensjoner fremmet av De forente nasjoner (FN). Norge har ratifisert konvensjoner og utformet nasjonal politikk og lovgivning som forplikter Norge til disse verdiene og prinsippene. I juni i år la regjeringen fram en Melding til Stortinget (Meld. St.45) om Frihet og likeverd, som tar opp disse prinsippene og verdiene i forhold til personer med utviklingshemning.

Ved nokså faste mellomrom kommer det fram kritikk av tjenestene, av mulighetene for inkludering og deltakelse, eller av systemene og organiseringen. Det fører noen ganger til fruktbare, nyttige og utviklingsfremmende diskusjoner. Av og til fremsettes det kritikk som kan være rammende, men som over tid bidrar til endringer. I diskusjonene i forkant av meldingen (ibid), var kritikken sterk og tydelig fra en rekke hold. Det kom fram at målene som ble satt ved avviklingen av institusjonsomsorgen, har stoppet opp og endog sporet av. I en av reportasjene her i magasinet Utvikling, sier statssekretær Ahmad Ghanizadeh (BLD) at meldingen er starten på en debatt og at virkemidlene vil komme etter at meldingen er gjennomgått grundig. Han sier at jobb nummer en er å diskutere problemstillingene og synliggjøre hovedutfordringene. Han sier videre at synliggjøringen må skje i kommunene og forankres i ledelsen. I hovedreportasjen i dette nummeret ser vi hvordan Ålesund kommune nærmer seg dette ved å se på

hovedutfordringene de som kommune står overfor. Vi får høre at kommunen, pårørende til utviklingshemmede, utviklingshemmede selv og brukerorganisasjonene, sliter fordi problemene ikke synliggjøres i tilstrekkelig grad, og forankringen i ledelsen som Ghanizadeh etterlyser mangler. De grepene kommunen så tar, synes å fungere godt for alle parter selv om det nok fortsatt også er problemer som ikke løses. Det finnes utvilsomt noen grep som er bedre og mer hensiktsmessige enn andre, men det er godt begynt om man starter med å møte utfordringene. Meldingen legger stor vekt på at de som først og fremst skal høres, er personene dette handler om. Prinsipper om selvbestemmelse og brukermedvirkning holdes høyt.

Hvis mål om frihet og likeverd skal oppfylles, er det nødvendig å motvirke systematiske skjevheter som ikke bare er et problem i seg selv, men et symptom på at målet ikke er nådd. Hvis skjevhetene finnes på flere og sentrale deler av samfunnslivet, er det vanskelig å se hvordan mål som inkludering og deltakelse er ivaretatt. Det kreves innsats fra alle ledd, en vilje til satsing og oppfatning om at dette er rett og riktig. Nestleder i NFU, Bjug Ringstad, refererer i en av reportasjene her i magasinet, at han møtte en kommunal leder som sa: «jeg var aldri enig i den reformen, jeg». Vi vet det kan være vanskelig noen ganger å løse alle problemer og oppgaver, men om man ikke er enig eller mener det ikke er rett, vil man ikke være en effektiv kraft mot det målet som er satt. Kanskje kan det hjelpe å synliggjøre problemet?

Karl Elling Ellingsen

Utvikling

Bladet Utvikling gis ut av Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemning (NAKU). NAKU er opprettet av Helsedirektoratet. NAKU skal bygge broer mellom fagmiljøer og tjenesteytere i kommunene,

slik at vi sammen kan jobbe for å bedre levekårene for mennesker med utviklingshemning. NAKU er opprettet som en selvstendig enhet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag (HIST). Se www.naku.no.

Hva betyr meldingen til stortinget «Frihet og likeverd- Om mennesker med utviklingshemming» for deg i ditt daglige arbeid?

TEKST: Redaksjonen

GRETE NÆRBØ, ENHETSLEDER,
ARENDAL KOMMUNE

Hele mitt voksne liv har jeg arbeidet med utviklingshemmede. Det har gitt meg en arbeidserfaring preget av ulike miljøterapeutiske metoder, trender og meninger. Heldigvis har vi i tillegg hatt styringsdokument som stortingsmeldinger, lover og regler.

Meld. St. 45 belyser dagens situasjon og vekker minner fra årene etter Ansvarsreformen. Vi blir nå, som den gang, utfordret på mange og sentrale områder.

Likeverd, likestilling, frihet og selvbestemmelse er viktige stikkord. Vi må oppmuntre hverandre mer for å få dette til. Vi må se enkeltmennesket slik at vi kan bidra til at flere blir i stand til selv å bestemme og ta egne valg, - til å mestre mest mulig i eget liv!

Vi må se mulighetene og ikke begrensningene. Vi må heller ikke la oss styre av rettferdighetsprinsippet når det gjelder bistand til utviklingshemmede. Her er det behovet som gjelder. Som tjenesteytere må vi også tørre å "slippe taket!"

Eksempelvis må vi prøve å legge til rette for større valgmuligheter når det gjelder bolig eller boform. Det skjer mye spennende rundt omkring og det gjøres mye godt arbeid.

Jeg har tro på at vi sammen kan bli enda bedre og jeg gleder meg til å være med og bidra på veien videre!

ARILD O. MATHISEN, VIRKSOMHETSLEDER, SKI KOMMUNE

I stortingsmeldingen fremkommer det at det er behov for å heve kompetansen hos tjenesteytere som jobber med mennesker med utviklingshemming. Dette er vi i Ski kommune enige i, og vi har allerede jobbet med dette. Kompetanse er et område som trenger fokus og tyngde. Kompetente medarbeidere fører til bedre tjenester for brukerne i form av økt kvalitet. Dette fører igjen til at brukerne får generelt bedre helse- og omsorgstjenester. I Ski jobber vi med dette på 3 måter: Det første er at vi tilrettelegger for å øke formalkompetansen til de ansatte, det andre er å tilby en internopplæring, og det tredje er veiledning og refleksjon.

Vi oppfordrer og legger til rette for at ansatte får tatt utdanning innen faget, spesielt i forhold til vernepleier- og helsefagarbeiderutdanning. Internopplæringen består av en kurspakke på 4 tema. Alle ansatte skal ha denne opplæringen som består av 1. Lovverk, 2. Etikk og selvbestemmelse, 3. Målrettet miljøarbeid og 4. Avtaleytring. Hvert tema er et 6 timers kurs. I tillegg får personalet veiledning av fagkonsulent. Vi tenker at tjenesten aldri er bedre enn det svakeste leddet, og vi vil fortsette dette viktige arbeidet.

SIV IREN S. ANDERSSON,
PROSJEKTKOORDINATOR HOS FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG

I min jobb som prosjektkoordinator for det Midtnorske velferdsteknologiprojektet, jobber jeg med å finne ut hva slags type teknologi som kan bidra til økt frihet og selvstendighet for mennesker. Vi jobber mest i forhold til eldreomsorgen, slik må det nok være når vi vet at vi må finne nye løsninger for morgendagens omsorgsutfordringer. Selv om hovedfokus er på eldre, har vi delprosjekt som er rettet mot personer med utviklingshemming. Familier med barn i autismespekteret prøver ut GPS og dagsenter bruker spillteknologi. Ved å bruke spill som stimulerer til fysisk aktivitet, dansespill for eksempel, øker den fysiske aktiviteten betydelig. Sporing- og lokaliseringsteknologi får stor oppmerksomhet, og man havner ofte opp i diskusjoner om hva som er lovlig og etisk riktig. Brukernes egne vurderinger og opplevelser er, og vil bli, veldig viktig fremover.

Det er mye jobb som står igjen før velferdsteknologi blir rullet ut i norske kommuner. Til det er både teknologien umoden og tjenestene for tradisjonelle. Allikevel blåser det en liten vind nå, der vi våger å prøve ut litt mer for hver dag som går. Jeg vet allerede nå at mennesker opplever å få tilbake selvstendighet og frihet når vi finner teknologi som passer.

NYTT OG NYTTIG

Husk å melde deg på NAKUs nyhetsbrev for å få ferske og spennende nyheter på mail.

www.naku.no/nyheter

ARRANGEMENTER

! KURSET *TILRETTELEGGING I SKOLEN FOR BARN MED SPRÅKVANSKER* TAR SIKTE PÅ Å GI ANSATTE I SKOLEN GRUNNLEGGENDE KUNNSKAP OM SPRÅKVANSKER HOS BARN. 19.11.2013 I OSLO.

Se Statped.no

Kurshefter

NFU, Norsk Forbund for Utviklingshemmede har laget flere kurshefter med ulike tema som kan kjøpes på nett. I kursheftet «Stortingsvalg» gis en kort innføring i regler og prinsipp for stortingsvalg. Målet er å få kunnskap som gjør det mulig å delta i samfunnet, få medbestemmelse og kunne påvirke egen livssituasjon gjennom valg. I kursheftet

«pengene mine» finner du kursmateriell om privatøkonomi tilpasset unge og voksne med særskilte behov. Til heftet følger det med CD med regnskaps- og budsjettark i excel. Kurshefter om «Kroppen min og følelsene mine» og «Seksualitet og samliv» kan du lese mer om på denne siden:

<http://www.nfunorge.org/no/Nettbutikk/Kurshefter/>

Internasjonal konferanse

NAKU arrangerte i samarbeid med flere den internasjonale konferansen «Inherent Dignity, Equality and Rights» i Oslo 18.juni og i Trondheim 20.juni. Konferansene fokuserte på menneskerettigheter og levekår for personer med utviklingshemmede og hadde kjente foredragsholdere som Jan Tøssebro, Oliver Lewis, Ruth Luckasson og Michael Wehmeyer. Foredragene finner du på NAKU sine hjemmesider:

<http://naku.no/node/1151>

Veileder om taktile symboler

Taktile symboler og planer kan med hell brukes for å gi synshemmede barn mer oversikt, forutsigbarhet og flere påvirkningsmuligheter. Taktile symboler og planer er tredimensjonale slik at de kan oppfattes med hendene. De kan gjerne sammenlignes med seende barns arbeids- og timeplaner eller oversikts-systemer i kalendere, mobiltelefoner eller nettbrett. En ny veileder som viser hvordan er nå tilgjengelig for gratis nedlastning på denne siden:

<http://www.statped.no/Tema/Syn/Publikasjoner/Taktile-symboler-og-planer/>

Epilepsi og autisme, en utfordrende dobbeltdiagnose

25-30% av alle med autisme har også epilepsi og mange som rammes er barn. Dessverre er kunnskapen om diagnosen og behandlingen begrenset i helsevesenet, på skoler og i barnehauger. En ny fagrapport skal bidra til bedre utredning, behandling og oppfølging av denne sårbare pasientgruppen. Rapporten tilbys nå gratis til fagfolk og pårørende over hele landet. For å få tilsendt et eksemplar, send mail til

epilepsiogautisme@ous-hf.no

FOR FAMILIEN: Ålesund kommune ønsker å bli en mer trofast støttespiller for Lea (11), moren Rita og alle andre som er avhengige av livslange tjenester.

Løfte for livet

REPORTASJE Da Lea ble født, var en av foreldrenes første tanker: «Hvordan vil det gå med henne når hun er 40 år?». Ålesund kommune vil nå gi en garanti om at tjenesteapparatet skal være der for personer med utviklingshemning fra de er født og gjennom alle faser i livet.

STERKEST: Rita har kjempet mange kamper i møte med systemet, men i håndbak er det alltid Lea som vinner.

LIVSLØPSGARANTI

- I meldingen til Stortinget, «Frihet og likeverd» som regjeringen presenterte i juni, står det bl.a. at tjenestene som gis til personer med utviklingshemning må være helhetlige og koordinerte. Det påpekes at det ofte er foreldrene som må koordinere tjenestene til barna sine i dag.
- Ålesund kommune ønsker å tydeliggjøre kommunens ansvar for personer med utviklingshemning og gi et mer helhetlig tjenestetilbud. Kommunen har ansvar for å yte tjenester i et livslangt perspektiv. En «livsløpsgaranti» skal sørge for at kommunen ivaretar den enkeltes behov for tjenester gjennom alle livsfaser.

TEKST Kari Klepp FOTO: Ingeborg Refsnes

— Jeg tror ikke foreldre flest begynner å bekymre seg for barnas voksenalv og alderdom allerede på fødestua, sier Rita Thoresen.

Hun er mor til Lea (11), ei sprudlende sunnmørsjente som elsker klær, sminke og zumba. Livet med minstejenta Lea er fylt med glede. Men i møtet med tjenesteapparatet har foreldrene ofte kjent frustrasjon. Som styreleder i Norsk Forbund for Utviklingshemmedes (NFU) lokallag i Ålesund, møter Thoresen mange foreldre som er utslitt etter mange års kamp med tjenesteapparatet. Foreldrene må være pådrivere for å få på plass et best mulig tilbud og de må ofte legge ned mye tid i å koordinere de kommunale tjenestene til barna.

– Foreldre bruker enormt mye energi på å orientere seg i et fragmentert hjelpeapparat, kjempe for å få oppfylt barnas rettigheter og hele tiden skrive nye søknader om helt selvsagte tjenester, sier Thoresen.

At foreldre ofte må ta på seg rollen

som koordinator, kommer også fram i meldinga «Frihet og likeverd» som Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet (BLD) presenterte før sommeren. Arbeidet med meldinga, som vurderer levekårene til personer med utviklingshemning 20 år etter ansvarsreformen, foregikk parallelt med at Ålesund kommune selv undersøkte sine tjenester opp mot ansvarsreformens intensjoner. I 2011 satte Team Folkehelse og velferd i Rådmannens stab i gang en intern oppfølging for å se om tjenestetilbudet til personer med utviklingshemning samsvarte med lovverk, behov, utfordringer, tilgjengelige ressurser og gjeldende politikk. NFU ble en viktig kilde for å kunne male et mest mulig komplett bilde av virkeligheten. Gjennom møter og intervjuer med pårørende kom det bl.a. klart fram at tjenestetilbudet manglet helhet, at familiene hadde for mange instanser å forholde seg til og at de selv måtte ta på seg koordinatorrollen.

Rød tråd

– Familiene var frustrerte over at

kommunen var så uforberedt på behovene som kom som en naturlig del av livsfasene. Vi visste jo hvor mange barn som ble født med utviklingshemning hvert år, så hvorfor kom det da som en overraskelse at disse personene trengte bolig 18 år etterpå? Spør Harald Endresen selvkritisk.

Han er rådgiver i Rådmannens stab Team Folkehelse og velferd og er en av medarbeiderne for «Livslange tjenester». Det er et strategi- og utviklingsarbeid for mennesker med utviklingshemning og

andre personer med behov for bistand i et livslangt perspektiv i Ålesund kommune. Arbeidet er forankret i politisk og administrativ ledelse i kommunen. Begrepet «livslange tjenester» skal tydeliggjøre kommunens forpliktelser til personer med utviklingshemning. Det skal være den røde tråden som samler virksomheter og sektorer rundt enkeltmennesker fra de fødes og livet ut.

– Vi har satt i gang en viktig prosess som skal gjøre oss bedre i stand til å ivareta ansvarsreformens intensjoner. Andre

grep som innføring av langtidsturnus, flere og tilpassede avlastningstilbud slik foreldre ønsker det, større fokus på fag og samarbeid, er viktige bidrag, forklarer Endresen.

Hovedmålet med ansvarsreformen som ble iverksatt i 1991, var å bedre og normalisere levekårene for mennesker med utviklingshemning. Personer med utviklingshemning skulle få mulighet til å leve og bo selvstendig, og ha en aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre. I meldinga «Frihet og likeverd» har BLD videreutviklet ansvarsreformens normaliseringsbegrep og definerer nå selvbestemmelse, likestilling, likeverd og deltakelse som mål for politikken. BLD legger ingen direkte føringer for hvordan disse målene skal nås. Men det understrekes at det er kommunene som har ansvar for å gjennomføre gjeldende politikk og at regjeringen ikke kan instruere kommunene i deres virksomhet uten at det er forankret i lov.

– Lovverket stiller store krav til kommunen som ansvarlig for de tilbudene som utviklingshemmede er mest avhengig av. I begrepet livslange tjenester ligger en stor forpliktelse for ledere, medarbeidere og politikere, sier Harald Endresen.

Livsløpsgaranti

Ålesund kommune har lagt vekt på sterkere brukermedvirkning for at tjenestene skal bli mer i tråd med gjeldende politiske målsetninger. Brukermedvirkningen sikres på systemnivå gjennom formaliserte samarbeider med NFU. I strategiarbeidet «Livslange tjenester» er det også lagt stor vekt på den løpende dialogen mellom kommunen og tjenestemottager. Felles prosedyrer og en styrket koordinatrorolle i kommunen, skal bidra til å styrke samarbeidet mellom tjenestene og den enkelte familie gjennom alle livsfaser.

– Det skjer mye godt arbeid i kommunen, men hovedproblemet er at vi ikke klarer å gi helhetlige tjenester i et livsløp. Overgangene viser at systemene ikke snakker sammen, sier Ragnhild Hanken Skjong som har permisjon fra Møre og Romsdal helseforetak for å jobbe med «Livsløpsgarantien». Det er et prosjekt som har sprunget ut fra arbeidet →

NY GIV: Cecilie Campbell (f.v.) , Ragnhild Hanken Skjong, Hildur Alvestad og Harald Endresen i Ålesund kommune ønsker å synliggjøre personer med utviklingshemning og gi dem et mer helhetlig tilbud.

omkring livslange tjenester og som er finansiert med statlige samhandlingsreform-midler. Målet er at kommunen skal kunne garantere forutsigbare og livslange kjernetjenester til personer med utviklingshemning.

– Å sikre første livsfase er sentralt. Da legges grunnlaget for tillit og ivaretaging gjennom livsløpet. Derfor prioriteres arbeidet med felles prosedyre og start-hjelp for foreldrene mellom helseforetak og kommune, sier Hanken Skjong.

Hun understreker at livsløpsgarantien ikke handler om hvilke konkrete tjenester en person skal få:

– Men vi skal garantere at vi har et system som ivaretar personen fra fødsel og gjennom alle livsfaser. Vi skal være mer i forkant og være i stand til å forutse hvilke tjenester som vil komme til å bli aktuelle, sier Hanken Skjong.

I meldinga «Frihet og likeverd» skriver BLD at det er et mål å tilby helhetlige og koordinerte tjenester og tjenesteforløp. Koordinerende enhet, som alle kommuner nå er lovpålagt å ha, nevnes som

et eksisterende tiltak for å ivareta denne koordineringen. I Ålesund jobbes det nå med å utvikle innholdet i rollen til koordinerende enhet.

– Istedenfor at familiene selv må sjonglere ti ulike instanser, skal koordinerende enhet bli døra inn til alle de offentlige tjenestene personen har behov for, sier Hanken Skjong.

Standard opplæringspakke og felles kommunale prosedyrer er verktøy som skal ruste ut koordinatoren til å bli familiens sentrale samarbeidspartner. For å sikre at overgangene flyter bedre, utarbeides det nå sjekklister som koordinerende enhet vil gå gjennom sammen relevante enheter som er involverte i viktige overganger i en persons liv. Slik skal kommunen sikre at alle biter er på plass for eksempel før et barn begynner på skolen eller en ungdom flytter hjemmefra.

– Arbeidet med å utarbeide sjekklister må vi bruke litt tid på. Vi drar rundt til de ulike etatene og tjenestestedene, for å etablere god dialog og utveksle kunnskap. Det er viktig at alle

etatene får et eierskap til sjekklisterne, sier Hanken Skjong.

Sømløse tjenester

Én av ansvarsreformens intensjoner var at personer med utviklingshemning ikke skulle ha en særomsorg. Deres behov og rettigheter skulle ivaretas av de tjenestene det offentlige gir til alle borgere. Denne linja er videreført etter reformen. I meldinga «Frihet og likeverd» sier regjeringen at tilbudet til personer med utviklingshemning skal utvikles som en integrert del av eksempelvis helse- og omsorgstjenesten.

– Problemet vi ser er at personer med utviklingshemning forsvinner i de andre tjenestene og at andre grupper lett prioriteres først. Vi skal ikke tilbake til særomsorg, men vi skal synliggjøre denne gruppa, sier Anne Helene Marøy Ulvestad.

Hun er seksjonsleder for Seksjon Habilitering for barn og unge ved Ålesund sjukehus og er prosjektmedarbeider i «livsløpsgarantien» og drøftningspartner

LIVET FORAN SEG: Lea har mange drømmer for framtida. Moren Rita håper hun gis muligheter til å realisere dem.

i arbeidsgruppa til «Livslange tjenester».

– Vårt ansvar som helseforetak er å utrede, diagnostisere og veilede foreldre og kommunen i forhold til tiltak og tilrettelegging. Sammen med kommunen og familien diskuterer vi hva behovene til barnet er. Disse behovene må imøtekommes av sømløse tjenester. Kommunen må komme til familien tidlig og etablere en god dialog. Det er ikke så viktig å informere om alle tilbudene kommunen har, men en skal sette i gang en prosess sammen for å skreddersy et helhetlig tilbud. Slike samarbeider har vi jo allerede, men nå spisser vi det med å bygge opp et felles system som skal sikre denne helheten. Dette er i tråd med samhandlingsreformen, understreker Marøy Ulvestad.

Hun minner om at selv om en lager

et system for en hel gruppe, må det være mulig å gi et differensiert tilbud.

– Når vi utarbeider prosedyrer og tenker pasientflyt, må vi alltid lage rom for å tenke individuelt. Det er en balanse som er krevende å få til, men samtidig en spennende utfordring som tvinger oss til å holde flere tanker i hodet samtidig.

Sunt med selvkritikk

Ålesund kommune utarbeidet dokumentet «Livslange tjenester» før regjeringen la fram sin melding til Stortinget. Etter å ha lest meldinga, synes prosjektlederne i Ålesund at den underbygger mye av det de selv har kommet fram til. Men de to dokumentene skiller seg fra hverandre på enkelte områder:

– Foreldreperspektivet er omtalt lite i meldinga. I «Livslange tjenester» har vi vært veldig opptatt av bruker- og pårørendeperspektivet. Utfordringene som belyses i meldinga til Stortinget, er de samme som vi ser her. Derfor er jeg noe usikker på sektorprinsippet som regjeringen understreker i meldingas konklusjon. Vår erfaring er at når ansvaret spres over mange sektorer, så blir systemet veldig skjørt. Er fagene fordelt på mange instanser sentralt, skjer det samme lokalt, sier Harald Endresen som likevel synes meldinga er et nyttig dokument for kommunen.

– Meldinga er en viktig felles plattform for kommunen og brukerorganisasjonene når vi skal avklare forventningene oss i mellom. Den er også en viktig «lærebok». Dokumentet bør være like aktuelt for Nav-arbeideren, læreren, førskolelæreren og alle andre etater som gir kommunale tjenester, synes Endresen.

Han sier noe av det viktigste med utviklingsarbeidet de siste to årene, er at det dannes et felles verdigrunnlag i kommunen.

– Utfordringen er å sikre at systemet virker som det skal. Vi må derfor ha et internt kontrollsystem der vi hyppig tør å spørre hvordan det fungerer, legger han til.

Cecilie Campbell er fagkoordinator i Ålesunds avlastnings- og ressursbase. Hun sier det er et godt utgangspunkt at kommunen er selvkritisk:

– Det at kommunen faktisk tør å gå

inn i seg selv, er et sunnhetstegn. Det åpner opp for nye løsninger.

Fagkoordinatoren understreker at selv om mange svakheter trekkes fram i forbindelse med de overnevnte prosjektene, foregår det mye godt arbeid ute i tjenestene:

– Det er utrolige mange flinke folk ute i tjenestene. Det er systemet som ikke fungerer godt nok. Vi mister mye kompetanse fordi vi deler for lite. Ved at en koordinerende enhet trekker en rød tråd gjennom det hele, vil vi utnytte ressursene og kompetansen bedre. En koordinerende enhet gir trygghet for tjenesteyterne og det smitter videre til tjenestemottagere og pårørende.

Når Lea blir stor

Rita Thoresen er veldig fornøyd med kommunikasjonen NFU har hatt med kommunen siden de satte i gang strategiarbeidet rundt livslange tjenester. Fra å være en dialog preget av konflikt, er samarbeidet nå formalisert og partene møtes jevnlig.

– Nå synes jeg vi har en god dialog og at vi som foreldre blir hørt. At det jobbes med en livsløpsgaranti er fantastisk og det betyr mye for de som kommer etter, sier Thoresen.

Hun håper kommunens strategiarbeid og meldinga fra regjeringen bidrar til å endre holdningene til hvordan tjenesteapparatet ser på framtida til barn med utviklingshemning, slik at frihet og likeverd blir verdier som gjelder i praksis.

– Dette er barn som skal bli voksne. Vi kan ikke møte en holdning om at det ikke er så farlig hva de lærer i oppveksten, siden de bare skal uføretrygdes uansett. Disse barna må få opplæring og fritidstilbud som gjør at de er orienterte om det som skjer i samfunnet. Hvis ingen har ambisjoner på deres vegne og de ikke får muligheten til å lære det samme som andre barn, så faller de i alle fall utenfor fellesskapet.

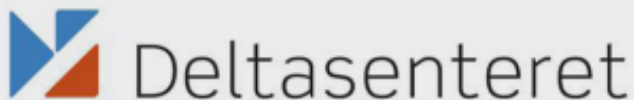

Lær mer!

Deltasenteret

Statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet, Deltasenteret, har som hovedmål å bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne kan ta del i samfunnet på lik linje med andre. Visjonen er deltakelse og tilgjengelighet for alle. Deltasenteret skal gjennom sitt arbeid bidra til regjeringens målsetninger om økt tilgjengelighet og universell utforming.

På siden <http://www.bufetat.no/bufdir/deltasenteret/> finner du brosjyrer, veiledninger og rapporter om universell utforming.

Psykisk lidelse hos voksne personer med utviklingshemning- forståelse og behandling (2012)

Boken legger vekt på forståelsen og praktiske implikasjoner av diagnose. Forfatterne tar for seg psykososiale og biologiske behandlingsmetoder og gir et oppdatert kunnskapsgrunnlag innenfor feltet. Forfatterne (T.L Bakken og M.E. Olsen) løfter her frem de spesielle utfordringene ved psykisk lidelse som knytter seg til at personen har reduserte kognitive ferdigheter. Når er det behov for behandling og når skal man være tilbakeholden?

Boka kan bestilles på www.bokkilden.no

Samhandling med og uten ord (2011)

Denne boken av Trine L. Bakken omfatter miljøbehandling for mennesker med utviklingshemning og psykisk lidelse. Den belyser hvordan den enkelte miljøterapeut kan være en god samhandlingspartner når brukeren er utviklingshemmet og har høyt symptomtrykk grunnet psykisk lidelse.

Boka kan bestilles på www.bokkilden.no

Familienettet.no

Familienettet.no er et nettsted for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne enten det dreier seg om barn som har funksjonsvansker, funksjonshemming, psykiske vansker eller kronisk sykdom. Familienettet.no har som mål å gjøre det enklere å finne og ta i bruk informasjon, og å legge til rette for deling av kunnskap og erfaring med andre i lignende situasjon, uavhengig av hvor i landet man er bosatt og når på døgnet man trenger denne informasjonen.

familienettet.no

Forelesninger

Nå kan du høre flere av Statpeds forelesninger som er streamet på nett, blant annet forelesninger om cochleaimplantat, begrepslæring, hørselstap og språkvansker hos barn og unge. Forelesningene finner du på:

Statped.no/læringsressurs/streaming

Flere språk – flere muligheter (2012)

Boka tar for seg pedagogisk og spesialpedagogisk arbeid i forhold til språkvansker, flerspråklighet og utviklingshemning i skole og barnehage. Den er beregnet på

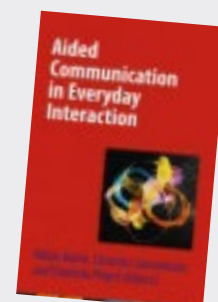
lærerstudenter og andre som jobber med flerspråklige barn og unge med behov for ekstra tilrettelegging.

Boken er skrevet av Espen Egeberg og kan bestilles på www.cappelendam.no

Aided Communication in Everyday Interaction (2013)

Denne boken argumenterer for deltakerperspektivet innen både teori og praksis for mennesker som bruker alternativ og supplerende kommunikasjon. Svenskene Niklas Noren, Christina Samuelsson og Charlotta Plejert står bak boka.

Den kan bestilles på www.akademia.no

Det handler om menneskerettigheter

REPORTASJE I juni la regjeringa fram ei melding til Stortinget om levekårene til personer med utviklingshemming. Mange mener meldinga «Frihet og likeverd» er for svak til å revitalisere ansvarsreformen. Men politikerne lover å vekke debatten til live.

TEKST: Kari Klepp

— Det viktigste med meldinga var å få fram status. Vi ønsket å analysere utfordringene og si hvilke verdier som skal ligge i bunn for politikken, sier statssekretær i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD), Ahmad Ghanizadeh.

«Frihet og likeverd» omhandler situasjonen for personer med utviklingshemming på en rekke samfunnsområder.

– Bakgrunnen for meldinga er at det nå er over 20 år siden ansvarsreformen

ble iverksatt. Tiden var derfor moden for å gjennomgå feltet kritisk, for å se om vi er på rett vei i forhold til reformens intensjoner. Til dette trengte vi et bredt faktagrunnlag. Bufdir fikk derfor i oppdrag å utarbeide en utredning om utviklingen i levekårene til personer med utviklingshemming de siste 20 årene, forklarer Ghanizadeh.

På grunnlag av utredningen, skrev BLD et høringsbrev og mottok 62 høringsvar. – Vi var også i møter med mange av interesseorganisasjonene. Dette er et felt med

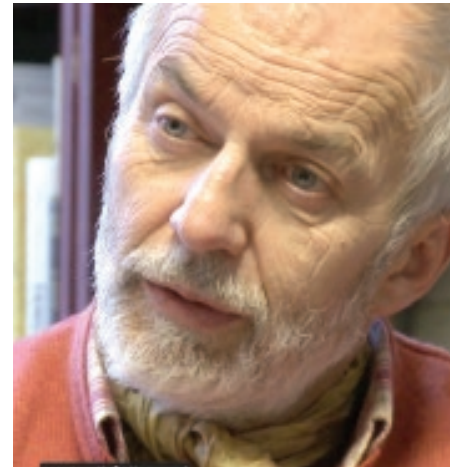
Ahmad Ghanizadeh, statssekretær i BLD
Foto: regjeringen.no

Mimmi Kvisvik, leder for fellesorganisasjonen (FO)
Foto: FO

Bjug Ringstad, nestleder i NFU
Foto: NAKU

Aslak Syse, professor UiO
Foto: Jøran Wærdahl

svak statistikk. Vi er derfor avhengige av å høre hvordan organisasjonene vurderer situasjonen, fortsetter Ghanizadeh.

Menneskerettigheter

Reformen, som ble iverksatt i 1991, bygde på normaliseringsprinsippet. Det innebar at personer med utviklingshemning skulle få muligheter til å leve liv som var mest mulig likt det som var vanlig ellers i samfunnet. Siden da har det ideologiske grunnlaget for politikken for mennesker med utviklingshemning blitt videreutviklet og handler nå mer om menneskerettigheter.

– Vi har forsøkt å modernisere begrepene i takt med samfunnsutviklingen. Vi snakker ikke lenger om normalisering. Retningen for meldinga er likeverd og likestilling. Selvbestemmelse vil være et hovedfokus framover. Rettssikkerhet er viktig og så har vi mål om deltakelse i mye sterkere grad enn praksisen har vist de siste årene, sier Ghanizadeh.

Han understreker at det ikke lenger bare er snakk om rettferdighet, men om menneskerettigheter:

– Vi har ratifisert FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsett funksjonsevne. «Frihet og likeverd» er den første meldinga om personer med utviklingshemning som kommer etter at Norge ratifiserte konvensjonen. Dette handler derfor ikke bare om politiske ønsker, men om menneskerettigheter som skal realiseres.

Retningsløs

At det kom en melding fra regjeringa med tittelen «Frihet og Likeverd», var noe leder for Fellesorganisasjonen (FO), Mimmi Kvisvik, applauderte. Da FO-lederen leste innholdet i meldinga, ble hun likevel skuffet.

– Tittelen handler om menneskerettigheter. Vi tenkte at de stengte portene ville åpne seg igjen. Ansvarsreformen var en erkjennelse av menneskerettighetene og på 1990-tallet var det reformiver og glede. Man ønsket å fylle reformen med innhold. Noe har gått galt siden da. Det konstaterer jo også meldinga, men den gir ingen veiviser videre, sier FO-lederen som etterlyser flere konkrete tiltak til bedring:

– Oppdraget fra Helse- og omsorgskomiteen til regjeringa var todelt: De måtte gjøre en helhetlig utredning, for så å vurdere tiltak. Meldinga er sterk når det gjelder den første delen av oppdraget. Vi får en god, helhetlig statusorientering. Men når det gjelder tiltak, er meldinga svak. Hvis virkeligheten er slik meldinga beskriver, så betyr det jo at regjeringa er bekymret for situasjonen. Da forventer vi nye grep. Det er rart at det ikke kommer en retning og en veiviser videre. Meldinga slår fast at vi fortsetter med mer av det samme. Men det samme er ikke godt nok. Hvor blir tiltakene av? Spør Kvisvik.

For svak

Nestleder i Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU), Bjug Ringstad, synes også meldinga er for svak:

FRIHET OG LIKEVERD

- Meldinga «Frihet og likeverd – Om mennesker med utviklingshemning» ble lagt fram 21. juni i år. Den kom to år etter at Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget kom med en innstilling til regjeringa om å sette ned et offentlig utvalg som skulle vurdere resultatene fra ansvarsreformen og vurdere tiltak for bedring av levekårene til personer med utviklingshemning.
- Istedenfor å nedsette et utvalg, gjennomførte regjeringa en utredning utført av Bufdir og BLD som utarbeidet ei melding til Stortinget. Meldinga er per september ikke behandlet i Stortinget.
- I meldinga nevnes selvbestemmelse, rettssikkerhet, kvalitet i opplæringen, deltakelse i arbeid og gode helse- og omsorgstjenester som områder det må gjøres en ekstra innsats med de kommende årene. Likestilling, likeverd, selvbestemmelse, deltakelse og integrering defineres som mål for regjeringas politikk for personer med utviklingshemning.
- En melding brukes når regjeringa vil presentere saker for Stortinget. Det gjelder ofte arbeidet som er gjort på et spesielt felt eller drøfting av framtidig politikk. Forskjellen på ei melding og en proposisjon er at sistnevnte inneholder vedtak Stortinget skal stemme over.

– Det er ikke denne meldinga som får reformen tilbake på sporet. Den er for omtrentlig og bærer preg av at for mange mennesker har hatt hånda på rattet, sier Ringstad.

I et høringsvar i forkant av meldinga, skrev NFU at de savnet et kapittel om statlige styringssystemer. Dette kom på plass, men ble innholdet slik de hadde sett det for seg?

– Nei, meldinga sier for lite om statlige styringssystemer. Og her var heller ikke ansvarsreformen sterk nok. Jeg var en gang i et møte i en kommune der en av tildelingslederne fortalte at de hadde etablert et bofellesskap for 16 personer med utviklingshemning. Jeg sa at det var i strid med ansvarsreformen. Men da svarte hun bare at «jeg var aldri enig i den reformen, jeg». Det sier litt om hvor lite myndighetene har fulgt opp sin egen reform, når noen bare kan velge å gjøre noe annet. Statlig styring er helt nødvendig for å bedre forholdene, understreker Ringstad som tross i skuffelsen ikke ville vært meldinga foruten.

– På grunnlag av meldinga kan vi reise en debatt og få levekårene til mennesker med utviklingshemning opp på den nasjonale dagsordenen igjen. Utfordringen er å være tung og sterk nok til å få Stortinget til å ta debatten. Til det må vi ha gode hjelpere på kryss og tvers av partiene. Heldigvis har vi noen stortingsrepresentanter som tar dette seriøst og som jobber aktivt sammen med oss i NFU.

Kommer debatten?

Professor Aslak Syse ved Institutt for offentlig rett ved Universitetet i Oslo, har ledet flere offentlige utvalg og skrevet vitenskapelige artikler om funksjonshemmedes rettsstilling i samfunnet. Han leste meldinga uten altfor store forventninger.

– Det er ikke ukjent at BLD har vært under et sterkt arbeidspress i samband med tildelinger og ministeravgang. Å vente seg en visjonær stortingsmelding om levekårene med til personer med utviklingshemning er å stille vel store krav til et ikke altfor stort departement. Det hadde vært gledelig med en mer visjonær melding, men en slik kom ikke, sier Syse.

«Frihet og likeverd» framhever mål som likestilling og likeverd, selvbestemmelse

og deltakelse og integrering, men Syse sier meldinga i liten grad konkretiseres. Han savner også virkemidler for å kunne nærme seg disse målene.

– Det ble vel ikke lagt fram virkemidler som kan presse fram en utvikling som med sikkerhet og tydelighet gjør at kommunale tiltak vil bli satt inn for å nærme seg de visjonære målene. I meldinga står det at et mål er at «meldinga skal bidra til økt debatt og oppmerksomhet rundt situasjonen for mennesker med utviklingshemning». Det er jeg noe i tvil om blir resultatet, utover at meldinga vil bli lest av personer, organisasjoner og interessegrupper som meldinga direkte angår.

Tida overmoden

Men statssekretær Ahmad Ghanizadeh i BLD holder fast ved at meldinga er starten på en debatt og at virkemidler vil komme etter at meldinga er gjennomgått grundig.

– Jobb nummer én er å diskutere problemstillingene og synliggjøre hovedutfordringene. Synliggjøringen må skje i kommunene og forankres i ledelsen. Deretter kommer virkemidlene på plass. Det typiske med en melding er å beskrive, ikke komme med med en rekke tiltak. Meldinga skal gi grunnlag for en bred debatt. At det kommer en slik debatt var interessegruppene også opptatt av, sier Ghanizadeh i BLD.

Initiativtakerne bak gjennomgangen av ansvarsreformen, synes på sin side at tida er overmoden for å handle. Det var Venstre, ved stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden som i 2011 foreslo at resultatene fra ansvarsreformen måtte vurderes.

– Vi ba om at det skulle nedsettes et utvalg som også skulle fremme forslag til hvordan livsvilkårene for personer med utviklingshemning kunne forbedres, altså konkrete tiltak, sier politisk rådgiver i Venstres stortingsgruppe, Camilla Hille.

– Vi trenger ikke enda flere beskrivelser om alt som ikke er bra og hva vi bør utvikle en gang i fremtiden. Det hadde hjulpet om man kunne vært enda tydeligere i forhold til forventningene til kommunene, ha tydeligere tiltak for inkludering i arbeidslivet og ha forslag til hvordan, *ikke at*, man ønsker å styrke

frivillige institusjoner, lavterskeltilbud og samhandling mellom frivillige og det offentlige, utdypes Hille.

Stortinget samlet

I skrivende stund er det ikke klart hvilke partier som vil sitte i regjering i neste stortingsperiode. Men FO-leder Mimmi Kvisvik, sier statusbeskrivelsen i «Frihet og likeverd» må følges opp av tiltak og finansiering, uansett hvilke partier som regjerer.

– Dette var et tverrpolitisk initiativ. Stortinget var samlet i at noe må gjøres. Nå må meldinga følges opp og legges fram for behandles grundig i Stortinget, uansett hvem som sitter med makta. Vi trenger en handlingsplan, en strategi og penger for å skape en innsats i statsbudsjettet. Tiltak må på plass og det må løftes inn i statsbudsjettet, slik at det blir handling bak tiltakene. Hvis ikke fortsetter vi bare som før, sier hun.

Ahmad Ghanizadeh og SV er snart på vei ut av lokalene til BLD. Han håper at neste regjering tar tak i meldinga «Frihet og likeverd».

– Mitt ønske er at den nye regjeringen fortsetter å støtte opp omkring meldinga. Men en ny regjering kan også velge å trekke den tilbake og annullere den, sier Ghanizadeh.

Per september er det usikkert om Venstre havner i regjering. Camilla Hille i Venstre, sier partiet vil fortsette å løfte problemstillinger rundt levekårene til personer med utviklingshemning, både om de havner i eller utenfor regjeringa.

– Når saken kommer til Stortinget denne høsten, blir det en debatt rundt levekårene til personer med utviklingshemning. Det viktige for Venstre er at en debatt fører til konkrete tiltak for denne gruppen, som den nye regjeringa må arbeide med å iverksette. For å finne de riktige tiltakene ønsker vi en tettere dialog med interesseorganisasjoner, brukere og pårørende. Det er de som vet hvor skoen trykker som har de beste forslagene til løsning.

Et skritt nærmere frihet og likeverd for mennesker med utviklingshemming?

Kronikk

MIMMI KVIVIK
Forbundsleder i
Fellesorganisasjonen,
(FO)

Den første Stortingsmeldingen om mennesker med utviklingshemming på over 20 år

Den etterlengtede Meld. St. 45 (2012-2013) "Frihet og likeverd – Om mennesker med utviklingshemming" ble lagt fram 21. juni 2013.

Spørsmålet er om den svarer på oppdraget fra Stortinget. Oppdraget fra Stortinget var todelt:

1. gjennomføre en helhetlig utredning
2. vurdere tiltak for hvordan livsvilkårene for denne gruppen kan bedres

Vi har fått en helhetlig gjennomgang, som gir en systematisk oversikt over ulike livsområder og konstaterer hvor vi har kunnskap om situasjonen og hvor det er behov for ytterlige kunnskap. Meldingen er mer mangelfull når det gjelder tiltakssiden.

Kort oppsummert er ikke målene om integrering, normalisering, selvbestemmelse og bedre levekår nådd. Utviklingen har, etter de første innsatsårene, vært negativ. Mange bor i institusjonslignende bofellesskap, størrelsen på bofellesskapene er økende og blir i dag ofte plassert i «omsorgsghettoer». Færre er i ordinært arbeid, og en synkende andel har arbeids- og dagaktivitets-tilbud. Skolen er segregert gjennom økt bruk av adskilte undervisningsformer. Personer med utviklingshemming deltar lite i ordinære fritidsorganisasjoner og er i liten grad integrert. I tillegg er det ofte mangel på kvalifisert personell i tjenestene.

Det vekker bekymring at regjeringen i stortingsmeldingen synes å se bort fra det helhetlige og ideologiske standpunktet som ansvarsreformen bygger på. Ikke bare skulle levekårene forbedres, men personer med utviklingshemming skulle leve, delta og være en del av samfunnet og samfunnslivet på linje med alle

andre. Det var en forståelse for at alle samlinger av underprivilegerte både fører til og er i seg selv stigmatiserende, utstøtende og hindrer integrering. Integrering, normalisering, selvbestemmelse og deltakelse var ikke bare mål i seg selv, men forutsetningen for bedre levekår.

Tendensen faktarapporten viser er at vi bygger opp en ny særomsorg med skjulte institusjoner, der den utviklingshemmede bor i et bofellesskap, er i en særgruppe eller egen skole, er på en vernet bedrift eller dagsenter, går på fritidsklubb for utviklingshemmede og benytter spesiell transport mellom disse arenaene. Samhandlingen er med andre med funksjonsvansker og personalet. Arenaene for samhandling med andre blir steder der det ikke foregår ny kontaktetablering, som kino, kafeer, konserter og lignende. Lossiusutvalet (NOU 1985:34) konkluderte med at institusjoner er direkte skadelige for levekår, integrering og normalisering. Er dagens skjulte institusjonalisering mindre skadelig?

Ansvarsreformens helhetlige og ideologiske forståelse er helt grunnleggende når en skal svare på del to av oppdraget; Hvilke tiltak må til for å bedre levekårene for mennesker med utviklingshemming?

Personer med utviklingshemming deltar lite i ordinære fritidsorganisasjoner og er i liten grad integrert. I tillegg er det ofte mangel på kvalifisert personell i tjenestene.

Men hvor ble tiltakene av?

Stortingsmeldingen er nesten uten forslag til tiltak for å endre utviklingen og nå reformens mål. Den signaliserer at vi har behov for mer kunnskap på enkelte områder. Ellers er løsningen å fortsette slik vi har gjort de siste 20 årene, på tross av at faktarapporten viser at dette ikke er godt nok. Integrering/inkludering, normalisering og selvbestemmelse kommer ikke av seg selv. Det må kunnskap, kompetanse, ressurser og prioritering til. En forutsetning er klare målsettinger, systematisk arbeid og styringssystemer som følger opp.

Først og fremst viser statusrapporten at vi ikke

har gode nok styringssystem som har sikret at intensjonen med reformen følges opp. Forskning viste allerede tidlig at intensjoner og føringer ikke ble fulgt opp, uten at dette ble fanget opp og førte til nødvendige tiltak. Dette må på plass skal en nå målene.

Meldingen viser at det er betydelig mangel på kompetanse i tjenestene. Klarest kommer det til uttrykk der det gjennomføres tiltak med bruk av tvang og makt. Ved innføring av lovreguleringen av begrenset bruk av tvang og makt ble det stilt klare kompetansekrav. Hensikten var både å sikre at det ble utført et godt faglig arbeid for å forebygge og begrense bruk av tvang og makt, og for at tiltak skulle bli gjennomført på en faglig, etisk og juridisk forsvarlig måte i de tilfellene tvang var nødvendig. På tross av alvorligheten i dette, er det så lav kompetanse i tjenestene, at det blir gitt dispensasjon fra kompetansekravene i over 90 % av vedtakene om bruk av tvang og makt.

Meldingen trekker fram vernepleierkompetansen som viktig i tjenestene til mennesker med utviklingshemming. Vernepleierutdanningen er målrettet mot personer med funksjonsvansker, og særlig personer med utviklingshemming. På tross av at forskningen viser stor mangel på kompetanse i tjenestene, baserer statens beregninger seg på en framskrivning av dagens dekning. FO mener at minimum 50 % av tjenesteyterne må ha høyskoleutdanning. Vernepleierens kompetanse er i økende grad etterspurt i mange andre tjenester, og nesten halvparten jobber der. Skal en dekke kompetansebehovet må en øke utdanningskapasiteten av vernepleiere. Meldingen påpeker også at andelen vernepleiere som arbeider i tjenester for mennesker med utviklingshemming reduseres og årsakene til at de ikke ønsker å arbeide der. Dette må det gjøres noe med.

Personer med utviklingshemming får sjelden bestemme selv hvor de skal bo, hvordan og hvem de

skal bo sammen med. Mange steder er det ventelister for å få bolig, og da må de si ja til det de får. Pågående tiltak som presiseringer i Husbankens veileder, dialog mellom kommunene og Husbanken og eventuelt startlån med lengre avdragstid er viktige. Dette åpnes det for i Boligmeldingen, men det trengs ytterligere virkemidler. En ny nasjonal boligstrategi må også omfatte personer med utviklingshemming. Universell utforming av boliger er en forutsetning.

De borgerlige partiene har lovd å få flere i arbeid. FO forventer at det også gjelder mennesker med utviklingshemming. Når andelen i så vel vernet som ordinært arbeid har gått ned og flere står uten dagaktivitetstilbud, må det et krafttak til. Vi må gå gjennom hvordan tiltakene er organisert og følges opp. Dagaktivitetstilbud må lovfestes.

Meldingen viser svakhetene ved dagens utdanningssystem, og har flere forslag til forbedringer. FO savner likevel ett tiltak; flere profesjoner inn i skolen. Sammen med Utdanningsforbundet har vi gitt ut brosjyren «Tverrfaglig samarbeid i skulen - god og trygg skulekvardag for alle elevar», som viser eksempler på hvordan bruk av miljøarbeidere kan legge til rette for mer læring for alle. Det er gode argumenter for flere faggrupper med pedagogisk ansvar i skolen. For eksempel bør vernepleiere gis undervisningskompetanse dersom de har spesialpedagogisk videreutdanning slik det er foreslått for barnehagelærere i forskrift om kompetansekrav i skolen.

«Frihet og likeverd for mennesker med utviklingshemming» kan virkeliggjøres gjennom et systematisk informasjons-, utviklings- og tiltaksprogram med gode styringssystem og nødvendige ressurser. Målene nåes ikke gjennom prat, men gjennom handling og styring. Vi er ikke best i verden på tjenester for mennesker med utviklingshemming, men vi kan ha en ambisjon om å bli det. Da må vi politisk og faglig ta ansvar for det.

NAKU utgir 4 filmer med forelesninger om temaet psykisk utviklingshemning og rus

Også personer med utviklingshemning ruser seg, men i Norge finnes det ingen tall på hvor omfattende rus og rusmisbruk er blant personer med utviklingshemning. Studier fra utlandet tyder på at bruk av rusmidler blant utviklingshemmede er mindre enn hos befolkningen generelt, men at risikoen for at personer med utviklingshemning utvikler et skadelig rusbruk er betydelig større. For å forebygge rusproblematikk eller avdekke og behandle et rusproblem, er det av betydning at kommunalt ansatte har kunnskap om utviklingshemning, om rus og om psykiske lidelser. Video-forelesningene gir en innføring om rusproblematikk generelt og om utviklingshemning og rus spesielt. Temaene i foredragene er: Forekomst og diagnostisering, risikofaktorer, sårbarhet og konsekvenser, tiltak og behandling.

